

Zkušenosti s procesem jmenování znalců podle zákona č. 36/1967 Sb., v platném znění Experience appointment proces experts under act 36/1967 COLL (Collections of laws) as amended

Karel Kubečka

ABSTRAKT:

Jmenování znalců pro výkon znalecké činnosti probíhá podle zákona 36/67 Sb. již od počátku platnosti tohoto předpisu. Vlastní proces jmenování však v průběhu let doznal poměrně zásadních změn. Dá se říct, že tyto změny mají přinést zkvalitnění výběru znalců a tím v konečném výsledku i kvalitnější znaleckou činnost. Ne vždy je tomu tak, že dobrá myšlenka je také i dobré řešení.

ABSTRACT:

The appointment of expert witness for the performance of expert activities carried out according to the law 36/67 Coll. from the outset of this Regulation. The actual process of appointment but over the years has undergone quite fundamental changes. We can say that these changes are intended to improve the selection of experts and the final outcome and quality expert services. It is not always the case that a good idea is also a good solution.

KLÍČOVÁ SLOVA: soudní znalec, odpovědnost, znalecký posudek

KEYWORDS: expert witness, responsibility, expert report

1 ÚVOD

Jmenování znalců v současné době probíhá v souladu s ustanovením zákona 36/67 Sb. v platném znění. Tento zákon, který je bezesporu v době jeho vzniku možno označit za velmi dobrý a nadčasový je již dnes, v roce 2016, kdy zákon [5] oslaví své 49. narozeniny, nevyhovující. Vztah tohoto zákona [5] k ostatním zákonům je přehledně uveden v tabulce Tab. 1 a vztah tohoto zákona [5] k prováděcím vyhláškám a ostatním předpisům je zřejmý z tabulky Tab. 2.

Tento zákon postupně v průběhu doby upravil také podmínky pro jmenování znalců. Avšak kromě zákoných ustanovení jsou podmínky pro jmenování znalců podmiňovány dalšími požadavky, které v zákoně nenajdeme. Je otázkou, nakolik je takové podmiňování správné, zákonné a zda není diskriminační vůči některým zájemcům o znaleckou práci.

2 POŽADAVEK ZÁKONA A OSTATNÍ POŽADAVKY

Není účelné diskutovat o požadavcích na jmenování znalců, které jsou dnes již neplatné. Zajímavý je pouze současný stav, a proto se následující rozbor odkazuje pouze na výklad zákona v platném znění s malou exkurzí do nepřijatého návrhu.

Jak uvádí samotný web Ministerstva spravedlnosti ČR [8], hlavním cílem navrhovaných změn a doplnění novely (ve znění návrhu zákona 322/2006 Sb. dostupného z webu Ministerstva spravedlnosti) zákona [5] (viz Tab. 1) bylo zkvalitnit práci znalců a tlumočnicků. Za tím účelem bylo zejména rozšíření a zpřesnění předpokladů pro jmenování znalců. V návaznosti na snahu zkvalitnit tuto činnost byly stanoveny přísnější podmínky pro činnost znalců. Novela zákona chtěla nově ustanovit povinné pojištění odpovědnosti za škodu, způsobenou výkonem znalecké činnosti (dle § 9 návrhu změny zákona [5]) a celoživotní vzdělávání znalců (dle § 15a tohoto návrhu zákona [5]).

Dále za zmínku stojí snaha návrhu zákona 322/2006 Sb. o zpřísnění dohledu nad činností znalců a v této souvislosti mělo novelizované znění zákona [5] upravit možnost uložit znalci povinnost zúčastnit se ověření odborné způsobilosti (§ 15b), pokud se vyskytnou o jeho odborné způsobilosti pochybnosti.

Dá se tady říct, že byla snaha navýšit prostředky represe na znalce, přičemž by naopak znalecké činnosti velmi prospělo zvýšení prestiže a společenské vážnosti, této náročné profese.

Jak je zřejmé, tato novela (návrhu zákona 322/2006 Sb.) nebyla přijata a namísto výše uvedeného znění se tato novela omezila na přiznání DPH znalcům, kteří jsou plátcí daně z přidané hodnoty.

Nicméně, jak je dále uvedeno, některé myšlenky z nepřijatého návrhu se vplížily do procesu jmenování znalců, aniž by byly zákonem či jinou normou požadovány.

2.1 Požadavky zákona na jmenování znalců (a tlumočnicků)

Jmenování znalců (a tlumočnicků) podle zákona [5] (ve znění pozdějších předpisů, kterými byl novelizován, to

je 322/2006 Sb., 227/2009 Sb. a 444/2011 Sb. – Tab. 1) je řešeno v §3, §4, §5, §6 a §7.

2.2 Požadavky prováděcí vyhlášky zákona na jmenování znalců (a tlumočnicků)

Zákon [5] je prováděn vyhláškou [7] a jmenování znalců se dotýkají §1 a dále §2 a §3 (Novelizována: 11/85 Sb., 184/90 Sb., 77/93 Sb. a 432/2002 Sb.).

2.3 Ostatní požadavky na jmenování znalců

V minulém období (zhruba od působení JUDr. Jiřího Pospíšila jako ministra spravedlnosti v období od září 2006 do května 2009) se na webech různých Krajských soudů postupně objevily (a někde návazně zmizely) další podmínky pro jmenování znalců. Bylo s podivem, že u některých soudů tyto podmínky byly zveřejněny, u některých nikoli. V průběhu doby se i Krajské soudy odvolávaly na dodatečné požadavky, které nebyly ničím podloženy a nebyly v některých případech ani uvedeny na webu daného Krajského soudu. V současné době došlo k jakémusi sjednocení. Nicméně tyto podmínky se v některých ohledech velmi podobají návrhu výše diskutovaného zákona 322/2006 Sb. uvedeného na webu Ministerstva spravedlnosti. Podmínky jsou uvedeny na webech Krajských soudů [11].

2.3.1 Informace získané na úrovni Krajského soudu

Po prostudování podkladů [11], které jsou znalcům a žadatelům o zápis do seznamu znalců poskytovány je nutno konstatovat, že tyto informace jsou přínosné. Jedná se o tyto okruhy:

- Vedení znaleckého a tl. deníku v el. podobě
- Vzor znaleckého a tl. deníku v el. podobě
- žádost o jmenování znalcem
- návrh na jmenování znalcem
- Kurz znaleckého minima při VŠE v Praze

Pod jednotlivými položkami se dají najít vzory a tiskopisy. V žádosti o jmenování znalcem a návrhu na jmenování znalcem nejsou specifikovány jiné, než zákonem požadované doklady, které je nutno doložit. Potud se zdá být vše v nejlepším pořádku. Avšak společně s těmito důležitými a prospěšnými informacemi jsou specifikovány podmínky pro jmenování znalců, ale pouze v některých oborech. Tyto obory s požadavkem na praxi jsou uvedeny v tabulce (Tab. 3).

A zde se naskýtá otázka, o jakouže to podmínku se jedná? Z praxe víme, že se jedná o podmínku nutnou pro to, aby byla osoba navržená ke jmenování znalcem zařazena do výběru uchazečů o jmenování. Nejedná se však o podmínku stanovenou zákonem [5], praxi neurčuje ani prováděcí vyhláška [7] k tomuto zákonu. Pak tedy se logicky nemůže jednat o závaznou podmínku postavenou na úroveň požadavků zákona [5].

Tab. 1 – Vztah zákona 36/67 Sb. a dalších zákonů
 Tab. 1 – Relation of Law 36/67 Coll. and other Acts

č.	Název zákona	Číslo zákona	poznámka
1	Zákon o znalcích a tlumočnících	36/67 Sb.	Sbírka – částka: 14/67, Účinnost: 1. 7. 1967
2	Občanský soudní řád	99/63 Sb.	Novelizován zákonem 36/67 Sb.
3	prováděcí vyhláška k zákonu 47/59	193/59 Ú.l.	Zrušena zákonem 36/67 Sb.
4	O úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků	47/59	Zrušen zákonem 36/67 Sb.
5	Zákon, kterým se mění zákon č. 36/67 Sb., o znalcích a tlumočnících	322/2006,	Novela zákona 36/67 Sb. (Navýšení odměny o DPH u plátců DPH)
6	Zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech	227/2009,	Novela zákona 36/67 Sb. (identifikační číslo osoby poskytnuté správcem základního registru osob)
7	Zákon, kterým se mění zákon č. 36/67 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů	444/2011	Novela zákona 36/67 Sb. Účinnost od 1. ledna 2012

Tab. 2 – Vztah zákona 36/67 Sb. k prováděcím vyhláškám a ostatním předpisům (navazuje na tabulku Tab. 1)
 Tab. 2 – Relation of Law 36/67 Coll. the implementing decrees and other regulations (continuation of Table Tab. 1)

č.	Název zákona/předpisu	Číslo zákona	poznámka
1	Zákon o znalcích a tlumočnících	36/67 Sb.	Sbírka – částka: 14/67, Účinnost: 1. 7. 1967
8	Vyhláška, kterou se provádí zákon o znalcích a tlumočnících	37/67 Sb.	Prováděcí předpis zákona 36/67 Sb.
9	Oznámení o vydání výnosu o paušálních odměnách a náhradách za znalecké posudky o ceně staveb, pozemků, trvalých porostů a úhradách za zřízení práva osobního užívání pozemků	REG 890602, oznámení ministerstva	Prováděcí předpis zákona 36/67 Sb
10	Oznámení o vydání výnosu, kterým se mění a doplňuje výnos o odměňování učitelů vysokých škol (platový řád pro učitele vysokých škol)	REG 890603, oznámení ministerstva	Prováděcí předpis zákona 36/67 Sb
11	Oznámení o vydání výnosu, kterým se zrušuje výnos o paušálních odměnách a náhradách za znalecké posudky o ceně staveb, pozemků, trvalých porostů a úhradách za zřízení práva osobního užívání pozemků	224/92 Sb. oznámení ministerstva	Prováděcí předpis zákona 36/67 Sb. Jde o právní předpis překonaný dalším vývojem

Tab. 3 – Požadavek na praxi

Tab. 3 – The experience requirement.

č	Znalecká činnost dle [11]	Požadavek na praxi
1	specializace nemovitosti	minimálně 10 let odborné stavební praxe po ukončení vysokoškolského studia
2	specializace motorová vozidla	minimálně 10 let odborné praxe po ukončení vysokoškolského studia
3	specializace lesní pozemky, lesní porosty a škody za lesních porostech	minimálně 10 let odborné lesnické praxe po ukončení vysokoškolského studia
4	specializace podniky	minimálně 10 let odborné praxe zaměřené na podnikovou ekonomiku po ukončení vysokoškolského studia
5	specializace v oblasti movitých věcí	minimálně 5 let odborné praxe po dosažení nejvyššího vzdělání
6	specializace stroje a zařízení	minimálně 10 let odborné praxe po ukončení vysokoškolského studia
7	obor doprava, odvětví doprava městská, doprava silniční	minimálně 10 let odborné praxe odpovídající dané specializaci po ukončení vysokoškolského studia bezprostředně předcházející podání žádosti o jmenování
8	obor ekonomika, odvětví účetní evidence	minimálně 10 let odborné praxe v oblasti účetnictví po ukončení vysokoškolského studia bezprostředně předcházející podání žádosti o jmenování
9	obor zdravotnictví, zdravotní odvětví různá	minimálně 10 let odborné zdravotnické praxe zaměřené na dané odvětví, příp. specializaci znalecké činnosti, po ukončení vysokoškolského studia bezprostředně předcházející podání žádosti o jmenování
10	obor zdravotnictví, odvětví psychiatrie	minimálně 10 let odborné zdravotnické praxe zaměřené na dané odvětví, příp. specializaci znalecké činnosti, po ukončení vysokoškolského studia bezprostředně předcházející podání žádosti o jmenování

Pozornému čitateli zcela jistě neunikla skutečnost, že podmínka praxe (ač Krajskými soudy prezentována jako podmínka nutná, tak přesto je uvedena jen jako informace na internetu; dalo by se očekávat, že takovouto klíčovou podmínku zakotví Ministerstvo spravedlnosti alespoň v prováděcí vyhlášce [7] k zákonu [5]) není stanovena pro všechny obory znalecké činnosti. Budeme-li hovořit například o stavebnictví, pak pro obor „ekonomika-ceny a odhady nemovitostí“ je na webových stránkách Krajského soudu [11] požadováno 10 let praxe, ale po vysoké škole (!), kdežto pro celý souhrnný obor „stavebnictví“ není praxe požadovaná žádná. Takto se zdá být podmiňování práce znalce na úrovni nerovného přístupu.

Ovšem praxe jmenování znalců je ještě drobně odlišná. Pokud žadatel podá (anebo je navržen organizací) žádost o jmenování znalcem pro obor stavebnictví, je jeho žádost

odmítnutá s odůvodněním, že nesplňuje podmínku odborné praxe 10 let po dokončení vysoké školy. Že takováto podmínka pro tento obor neexistuje, patrně odpovědné pracovníky nezajímá.

2.4 Požadavek praxe

Jako velmi nešťastný se jeví požadavek „praxe po ukončení vysoké školy“. Jednak z tohoto požadavku není zřejmé, o který stupeň vysoké školy se jedná. Čtenáři je zajisté zřejmé, že v současné době je také na českých vysokých školách (dle Boloňské deklarace) třístupňový proces vzdělávání. První stupeň bakalářský (Bc.), druhý magisterský (Mgr.) – (na technických školách Ing.) a třetí stupeň doktorský (Ph.D.). Ukončená VŠ může být nejdříve po třech letech (vůbec nejkratší je tříleté bakalářské studium) anebo také po dvanácti letech (včetně nejdelší možné doby studia na doktorském studijním programu).

Z toho pak plyne absurdní výsledek, že jeden ze dvou spolužáků už může být soudní znalec a druhý je teprve absolvent, který čeká, až splní podmínku 10 let po VŠ.

Příklad z praxe nabízí ještě jeden absurdní příklad. Člověk s praxí 17 let na různých pozicích (od stavbyvedoucího až po nejvyšší vedoucí pozice) ve velké stavební firmě, který ve 36 letech ukončí s vynikajícím výsledkem kombinované studium VŠ stavebního směru a návazně začne studovat doktorský studijní program, nemůže být jmenován znalcem v oboru stavebnictví, neboť nemá 10 let praxe po VŠ (i když tato podmínka není nikde uzákoněna ani jinak oficiálně uvedena, nepočítáme-li webové stránky Krajského soudu [11], nicméně i v tomto případě pro jiný obor činnosti). Musí počkat, až mu bude 46 let. Na druhé straně čerstvý absolvent již ve 34 letech může pracovat jako znalec. Zdá se, že nejsou až tak důležité odborné vlastnosti a praktické zkušenosti žadatele, ale důležité je vyhovět jakkoli absurdním a tedy špatným předpisům, které neznají výjimky.

2.5 Další specifické požadavky na jmenování znalců

Jak ukazuje nedávný příklad z praxe, bylo Ministerstvem spravedlnosti ČR požadováno doložení dokladu o odborné způsobilosti, tedy doklad o platné autorizaci (ČKAIT) odpovídajícího zaměření podle zák. č. 360/1992 Sb., Zákon o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, v platném znění [6]. Zde pozornému čitateli zcela jistě neujde podobnost čistě náhodná s požadavkem návrhu zákona 322/2006 Sb. Ani tato podmínka pro zvolené obory žadatele nebyla a není stanovena a taktéž není vyžadována platným zněním zákona [5]. Rovněž tak její nedodržení tedy nemůže být důvodem pro nevyhovění žádosti žadatele o jmenování znalcem.

Navíc tento požadavek je velmi rozporuplný – vyjdeme z požadavku na znalce a požadavku na autorizovanou osobu (ČKAIT).

Podle § 11 zákona [5] je znalec nestrannou osobou – musí být nepodjatý, v opačném případě nesmí posudek podat. Tato skutečnost je zřejmá z výkladu zákona a všem znalcům známá.

Na druhé straně osoba, jíž byla udělena autorizace podle zákona č. 360/1992 Sb. [6], je členem profesní komory a jako taková je podle § 12 odst. 3 tohoto zákona povinna se tímto zákonem při výkonu své odborné činnosti řídit, přičemž dbát je tato osoba povinna rovněž předpisů vydaných komorou. Povinnosti autorizované osoby upravuje mj. § 4 odst. 2 písm. b) Profesního řádu, když uvádí, že člen komory se při výkonu svého povolání vyvaruje jednání, které by ohrozilo nebo

znevažilo ve společnosti profese ve výstavbě, dále pak § 3 odst. 1 téhož, když stanoví, že člen komory chrání zájmy svého klienta, přičemž závazek autorizované osoby k dodržování této povinnosti je jako podmínka nutná pro udělení autorizace podle § 7 odst. 1 písm. h) upraven textem slibu, a to v § 8 odst. 9 zákona č. 360/1992 Sb., neboť je zde výslovně uvedeno, že osoba slibuje při své odborné činnosti ctít zájmy klientů. Podle § 12 odst. 4 písm. b) zákona č. 360/1992 Sb. [6] pak autorizovaná osoba nesmí vykonávat činnosti, které jsou s činností autorizované osoby podle předpisů komory neslučitelné. Takovými činnostmi jsou zjevně činnosti negující výše uvedené, tedy činnosti dopadající na profese ve výstavbě a činnosti, při nichž nejsou ctěny zájmy klienta, tedy zjevně odborné činnosti vykonávané nestranně tak, jak je předepsáno zákonem č. 36/1967 Sb. [5], neboť zájmem klienta, pokud není orgánem soudní moci, zpravidla není nalezení objektivní pravdy. Je tedy zcela zřejmé, že povinnosti autorizované osoby jsou v příkrém rozporu s povinnostmi znalce, když znalci je ochrana zájmů klienta přímo zapovězena a když navíc nelze vyloučit, že závěry znalce budou přímo v rozporu se zájmy klienta. Nestranný výkon znalecké činnosti osobou autorizovanou tedy nutně vyvolává nejistotu budoucího disciplinárního řízení a následného odejmutí autorizace.

Pokud se vrátíme k výše uvedenému požadavku na 10 let praxe, tak spolu s požadavkem na doložení členství v komoře (ČKAIT) je možné konstatovat, že v tomto příkladu z praxe je zcela zřejmé, že správní orgán nepostupoval v souladu s právními předpisy a na toto správní řízení aplikoval postupy, které snad mohou být vyžadovány v případech jmenování znalců v jiných oborech, ale nikoliv v oborech stavebnictví a projektování. Pro tyto obory je požadováno splnění podmínek stanovených v zákoně, konkrétně v ust. § 4 zákona o znalcích a tlučmočnicích [5].

3 ZÁVĚR

Zdá se, že zákon [5], i když v době vzniku silně nadčasový, je v současné době již překonán, neboť je zřejmé, že množství úprav a požadavky doby způsobují, že správní orgány nepostupují zcela v souladu s právními předpisy. Proto je nezbytné v zájmu kvality znalecké činnosti vypracovat zcela nový zákon, který by mimo jiné i poskytoval jakýsi stupeň ochrany znalcům. Totéž platí o zcela nevyhovující prováděcí vyhlášce, která spolu s uvedeným zákonem působí více či méně demotivujícím účinkem. Nezbytnou úlohou zákona a prováděcí vyhlášky musí být i ochrana znalců proti dehonostujícím útokům zvenčí spojených s ekonomickým neohodnocením náročné práce znalců pro soudní orgány.

Za účelem diskuze nad připravovanou legislativou týkající se soudního znalectví byla údajně zřízena Komise pro znalectví, jejíž členové jsou odborníci z několika rozdílných odvětví tak, aby mohla být navrhovaná právní úprava co nejkvalitněji projednána. Je škoda, že tato komise, respektive členové komise, nemají jména. Zároveň Ministerstvo spravedlnosti zřídilo emailové adresy znalci@msp.justice.cz a tlumocnici@msp.justice.cz, prostřednictvím kterých může veřejnost zasílat své podněty k připravované legislativě v této oblasti. Nakolik je komise funkční a zda připomínky zaslané na tyto, výše uvedené e-mailové adresy neskončí v koši bez povšimnutí, si autor netroufá ani odhadovat. Prozatím se zdá, že se nic neděje.

4 LITERATURA

- [1] KUBEČKA, Karel. Administrativní a společenské aspekty znalecké činnosti. *Soudní inženýrství: časopis pro soudní znalectví v technických a ekonomických oborech*. Brno: Vysoké učení technické v Brně. Ústav soudního inženýrství, 2007, 18(3): 136-140. ISSN 1211-443x.
- [2] KUBEČKA, Karel. Společenské postavení znalců a jejich finanční ohodnocení. *Soudní inženýrství: časopis pro soudní znalectví v technických a ekonomických oborech*. Brno: Vysoké učení technické v Brně. Ústav soudního inženýrství, 2008, 19(2): 60-67. ISSN 1211-443x.
- [3] ŠEVČÍK, Petr. Česká znalecká činnost nevzkvétá. In: *ExFoS 2015: XXIV. mezinárodní vědecká konference soudního inženýrství*. Brno: VUT v Brně, 2015, s. 345-351. ISBN 978-80-214-5100-1.
- [4] BRADÁČ, Albert. Diskuse k administrativním a společenským aspektům znalecké činnosti. *Soudní inženýrství: časopis pro soudní znalectví v technických a ekonomických oborech*. Brno: Vysoké učení technické v Brně. Ústav soudního inženýrství, 2007, 18(05/2007). ISSN 1211-443x.
- [5] Zákon o znalcích a tlumočnících. 36/67 Sb. 1967 v platném znění.
- [6] Zákon o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě. 360/92 Sb. v platném znění. 1992.
- [7] Vyhláška, kterou se provádí zákon o znalcích a tlumočnících. 37/67 Sb. 1967 ve znění pozdějších předpisů.
- [8] Znalci a tlumočníci. <http://portal.justice.cz> [online]. 2015 [cit. 2015-05-24]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4979&d=282638>
- [9] Podmínky pro jmenování znalců a tlumočnicků. <http://portal.justice.cz> [online]. 2015 [cit. 2015-05-24]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/Soud/soud.aspx?o=17&j=27&k=6198&d=333645>
- [10] Odborné podmínky pro jmenování znalců a tlumočnicků. <http://portal.justice.cz> [online]. 2015 [cit. 2015-05-24]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5863&d=321691>
- [11] Znalecká činnost. <http://portal.justice.cz> [online]. 2015 [cit. 2015-05-25]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/soud/soud.aspx?o=19&j=29&k=337&d=318800>

*Ing. Karel Kubečka, OSVČ
Studentská 1771/2
708 00 Ostrava-Poruba
karel.kubecka@ps-service.eu*